

M. 8984 : 1-21.
ACC. N:R.

Landskap: *Östergötland* Upptecknat av: *J. B. Roth*
Härad: Adress: *Lund*
Socken: *Kulsherna* Berättat av: *Fru Lina Kraus*
Uppteckningsår: *1943.* Född år *1858* i *Kristianopol*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Maskeradbäl.	s. 1.
Amaranten.	s. 2.
"Kolingarna" - en loge.	s. 3.
Slätteröl, brytkalas.	s. 4.
Friveckan.	s. 5.
Städja tjänstefolk.	s. 6.
Få oäkta barn.	s. 7.
Gröt m.m. till tomten.	s. 8.
Begravning.	s. 9.
Park för allmänheten.	s. 16.
Tullen.	s. 17.
Koleran.	s. 17.
Midssommar.	s. 17.
Bröllop.	s. 19.
Spräckt träsko under sängen bröllopsnatten.	s. 21.

Ulmar k. 19

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR M. 8984: /

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

En till två gånger om året var där maskeradbaler. Fröken Svanlund var en gång klädd till sjöjungfru i en blå klänning med sjösnäckor sydda på. Det var bara de som hörde till Ämaranten som firade maskeradbaler.

ACC. N:R M. 8984:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Amaranten.

Den största festen var Amaranten men den firas ej längre. Den hölls i ett stort hus på Ronnebygatan i en särskild våning där firades också kungens födelsedag och namnsdag. På Amaranten togs hela moblessens ungdom in. Det var väldiga toiletter och dans och bal. Det fanns många fina bergare förr och de hade livre klädda kuskar som väntade utanför.

Då blev de ju ofta bekanta med varandra ungdomarna där var många kadetter och löjtnanter från Stockholm som var här och de kem-~~led~~ ras föräldrar kom ned till till intagningen..

Uppe på läktaren satt "Stormusiken" - det var den finaste musiken - det var lottans och där kunde man få sitta och titta på dansen. Där var så många söta och välklädda flickor.

ACC. N:R M. 8984:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Kolingarna"

Det var en loge här i stan som kallades för Kolingarna.
De for ut en söndag och satte ett kors i sjön och sen på kväl-
len när de vände tillbaka var det ett stort fyrverkeri och
sen var det fest på Hotellet. Jag har sett många sådana kors
och märken. Det var bara finare och bättre herrar som var
med i den logen det var någon sorts frimurare. Fyrverkeri-
et var nere på Kungsbron.

ACC. NR M. 8984: 4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Slätteröl.

Vid slätterölet hade de väldiga kalas och musik. Min morfar på Möllehall var spelman och han spelade på både bröllop och slätteröl - då var det kalas och dans en hel natt. Då gick alla till bönderna en hel dag och hjälpte till utan betalning för att få vara med på kalaset.

Likaså på brytkalás. När de bröt o h häcklade linet hade de inget betalt utan fick i stället ett kalás. Det var ungdomar som kom godvilligt och hjälpte till åtminstone var det så på Möllehall -mors hem.

ACC. NR M. 8984:5

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Under friveckan tordes ingen fara in t.ex. till Karlskrona
för då var där så mycket fulla drängar.

ACC. NR M. 8984:6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När de skulle städja folk skulle de träffas vid kyrkan. Det lystes på i kyrkan när de skulle träffas och städja folk. Då skulle de städja för helår eller halvår. Och då skulle de ha städja - 1 riksdaler eller så. Somliga gingo hem i gårdarna och frågade om de ville ha plats och städde dem.

Det lystes på i alla kyrkor när de kulle städja tjasntefolk.^s

Förr hade de frivecka -nu är det semesterdagar- det var från den 24 oktober till 1 nov. Alla skulle vara fria även de som inte skulle flytta utan skulle stanna kvar på sin gamla plats. Då skulle de ha med sig litet fläsk, brödkakor vetekaka litet korv - de skulle liksom ha litet förning med sig.

ACC. NR M. 8984:7

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Förr när de fingo oäkta barn skulle flickan alltid gå in på den stora kyrkogången och falla ned på en pall och när hon sedan var kyrkotagen fick hon stå mitt på gången i kyrkan och så höll ^{råsten} prästen en predikan för henne och förmanade henne.

Och då var kyrkan alltid full av folk.

ACC. N:R M. 8984:8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

På Möllehall satte de ut gröt och mjölk i ladugården och lade ett par små stickade vantar bredvid julaftonsnatt och de var alltid borta på morgonen så därför trodde de att tomgarna också tog dem.

ACC. NR M. 8984:9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Jag har bott på Alamedan och Landbrogatan och på Möllebacken.
Min man var målarmästare vid järnvägen.

När jag kom hit till Karlskrona satte de upp granar vid
vid dörrarna vid begravningar. Då jordfäste de på kyrkogår-
den som låg på hörnet av Köpmansgatan och Drottninggatan.
Då brukade de risa med granris. Den sisat som jordfästes där
var fröken Thelander men sedan har den kyrkogården inte an-
vänts..

Risa med granris gör de fortfarande. På landet lade de
riset i vackra mönster. Där lade vi granris längs vägen
och lade ett kors mitt på och så satte vi upp grantoppar ut-
efter vägen. och sedan skulle de som strött bjudas på efter-
begravningskalas. Men så var det ej i Karlskrona. Vi bru-
kade aldrig bryta av topparna på granarna men en del kläd-

ACC. NR M. 8984:10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

de granarna med svarta och vita pappersband som fladdrade.
Jag klädde så många ^s må barn som dött. Blå sky lades runt om
dem och så sträddes det glitterstjärnor på. Barnen skulle all
tid gå med och klä liken. Min mor var så mycket anlitad till
sådant där och så fick jag gå med och så lärde jag mig också.
När jag var i Vissefjärda hos fru Bergelin var jag alltid
med henne och klädde lik då var jag 16-17 år.
Min mor lagade mat också. Hon hade fått en god uppfostran
Hon sydde och broderade tyllkragar, vita kläde och fina
överdelar med spetsar och broderier kring hals och handleder.
Det var bara några få som som särskilt hade lärt sig så-
dana broderier som kunde sy sådant. Det var så många som
köpte av henne. Mor hade lärt sig sy sådant om somrarna då hon
fick hälsa på goda vänner i Borgholm på Öland.

ACC. NR M. 8984: //

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Man lade ut en stor tavla på höger sida om vägen av vit sand och granris som lades då det bildade namn och årtal mot den vita sanden. Den låg alldeles utanför när de körde in på kyrkogården med kistan. Det var egentligen det intressantaste av begravningsbruken som jag sen kom att tänka på. - Kistorna voro grova och svarta för äldre personer. Barnen hade vita kistor. Så var det här i stan också. Snickaren som gjorde likkistor kallades för likkistësnickare. Kistan fylldes med hyvelspån och ett lakan lades över. Den döde skulle ha ett linne på sig -det bästa den hade. Likkistebeskrting(?) hette det skynke som lades ovanpå den döde och på det pressades ett par veck och sattes det svarót krus ikring av taraltan. Det kunde också vara svart med vita stjärnor på. Den döde skulle ha en myrtenkrans på huvudet eller också liggande ovanpå locket.-Det var på senare år. I kistan skulle ligga en vit huvudkudde som var

ACC. NR M. 8984:12.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

fyllt med hyvelspånor och med en bred spets runt om som skulle hänga utanför kistan. En stor vit fyrkantig duke med spets lades ovanpå den dödes ansikte och kallades ögonkläde eller svettduk. De lade en paalmbok och sax på den dödes bröst och stål i kistan. Dog en kvinna i barnsäng skulle hon ha klädsel och sygrejor med för sitt barn. Så var det här i stan också.

ACC. NR M. 8984:13.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Min mormor var från Bröms och morfar från Jämjö, från Binga gård tror jag det hette. och de ägde Möllehall en stor gård. Och mor fick Möllehall efter föräldrarna och hennes bror blev torpare och han gifte sig uppåt landet.

Mina morföräldrar flyttade sedan till mor på Möllehall. Där bodde en del handlande och sjökaptener som mina föräldrar umgicks med. Men så hade min far gått i borgen för mågon och förlorade allt vad han hade. Nu ägs Möllehall av en som heter Dalkvist.

Förr var det inte så lätt som nu att arbeta sig upp det fanns inte så många yrken och arbeten som nu, inte så många möjligheter. Och mor blev tvungen att hjälpa till med försörjningen genom att sy och laga mat åt andra o.s.v.

Jag minns när min mormor dog då var jag 8-9 år. På begravningen skulle jag sitta med vid bordet och där stod sillsallat

ACC. N:R M. 8984:14.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

garnerat i ränder och jag trodde det var konfekt så jag ville
så gärna smka.^a

Klockaren var alltid med och sjöng vid begravningar. När
kistan kom till kyrkogårdsmuren och skulle bäras igen det^{om}
s.k. "vapenhuset" mötte alltid klockaren där och gick före
kistan med handen i den upplyftade handen och sjöng ända tills
de kom fram till graven och så kom begravningsgästerna efter.
Klockaren tog alltså emot lket vid grinden. När far dogⁱ
gick klockaren på samma sätt förè kistan och sjöng Jag går
mot döden vart jag går.

Begravningsgästerna hade alltid förningar med sig. Det
var tårtor och kakor och mandelmussle-och karamellfat. De
hade aldrig blommor med sig och aldrig knä nsar de hade istället
förningar. Min mor bakade stora^{stora} tårtor på beställning.

När jag var här i Karlskorna hos telegrafkommissarie
Svanlunds dog deras äldsta dotter 18-20 år gammal. Hon var

ACC. NR M. 8984: 15.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

mycket vacker. Hennes mor och de närmast sörjande voro ej med vid graven för de närmast sörjande skulle stanna hemma och ej gå med till graven.

De som kunde hade liket hemma och klädde ett likrum. Men de som inte hade så många rum fick klä en liten bod ved bod el.d.

Det var mycket sällan bisättning i kyrkan det var bara de som hade god råd.

De skulle klä det bästa rummet till likrum.

Här i stan ade de blommor till begravningarna. Jag band många kransar till begravningar när jag var hos Svanlunds. Till en läroverkslärare Falks begravning band jag en krans av svarta hyllebärskl^aisar och myrgröna och jag var och lämnade kransen hos dem. Till kransar fick man ta litet träd och blad vad som fanns. Nere vid varvsmuren köpte vi murgröna

ACC. N:R M. 8984:16.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ogh Kristi törne (Järnek) Varvsmuren var nämligen över-
klädd med murgröna. Och blommor fick man gå och köpa i husen
där de hade vackra blommor i fönstret som t.ex. kallor.
De som hade vackra blommor satte dem i fönstret så de skulle
synas för dem som ville köpa.

Trädgård hette den förste trädgårdsmästaren här tror jag,
en gammal gubbe som hade en liten affär vid torget där han
sålde rotfrukter och grönsaker och blommor.

Apotekare Söderström på Lilla Leråker anlade "Tallet"
tillsammans med Svanlunds såsom en park för allmänheten.
Men nu är det så ofredligt där.

Pantarholmen hade litet dåligt anseende förr. Jag var alltid
så rädd för Pantarholmen. Långö var man väl väldigt rädd för-

ACC. N:R M. 8984:17

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Jag var så rädd för att vi skulle flytta dit ut.

Tattare och zigenare höll sig mycket vid fattighusviken vid muddret det var där Strandgården nu ligger som är ålderdomshem. Ute vid Vämö fick de också hålla till.

Och innan folk kom genom Tullen måste de betala 6 el. 3 styver tror jag. Det atalade mor om att de fick göra för att få komma in i staden med sina skjutsar. Vid Tullen skulle det också undersökas vad de hade med sig i vagnarna. Tullen låg nära nuvarande Bergåsa.

Fru Bergelin som jag var hos i Vissefjärda blev lämnad ensam när koleran härjade. Ute på Saltö var kolerakyrkogården.

7 ~~Vid Bröllop satte de upp björkar.~~ ✓ Vid midsommar satte de upp björkar och gjorde lövsalar utanför trappan eller ute

ACC. NR M. 8984:18.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ute på gården. och där drack de kaffe och spelade dragspel och munspel. Likaså klädde man till midsommar med grönt uppåt kakelugnen och hängde kransar på väggarna. O, vad mor klädde till midsommar - och de gjorde man för var söndagsmorgon också - satte löv i spisen och lade vilda rosor på spiselhyllan.

Pioner och lavendel skulle man alltid ha till midsommar det var min mans älsklingsblommor. Förr hade de alltid en lavendelkvast när de gingo i kyrkan.

Min mans syster var hemma en sommar från Amerika och hon mindes också såväl lavendeln i deras trädgård. Och när hon skulle resa gav min man henne en lavendelkruka som hon skulle kunna plantera om när hon kom till Amerika. Men jag är säker på att hon slängde den när hon kom ut på havet för hon var en sån människa som inte brydde sig om gamla minnen.

ACC. NR M. 8984:19.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

De satte änte upp björkar vid bröllop men de hade alltid klätt med ene till bröllop och så gjorde de girlander med kulörta lyktor. Det var inte så gott at få tåg på björkar som på enebuskar.

Brudarna hade ej slöjor förr.

På landet skulle brudarna ha bröstet fullt av silver och så ett skärp med silver på. Och så hade hon en guldkedja med bärnstenslöv på. Det var min mor som var klädd så som brud. Och så hade hon en krona som hon fått låna av Guldsmed Esper. Han var nämligen god män med mina morförelädrar. Guldsmed Espers reste nämligen alltid ut till kristianopel när det var vår och höstmarknade -åtminstone när det var höstmarknad och då bodde de alltid hos mina morförelädrar på Möllehall. På hösten var det en stor marknad och då passade ungdomarna på att köpa ringar. De förlovade sig ej

ACC. NR M. 8984:20.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

så mycket förr utan istället gav de sin brud när de skulle gifta sig en pååmbok och ring. Somliga gav bara en silverrika ring men de kunde ge stora plåtar ringar med plåtar på..

Innan de var gifta kunde de ge varandra en svampdosa, ringar knappar nålar kedjor av silver o.s.v.

Bruden fick ej bära krona om hon ej var mö.

Min mor hade tolv tärnor på sitt bröllop och de hade diadem av pappersblommor och utslaget hår och voro klädda i Blekinge-dräkt. Mor hade nog sin blekingedräkt när hon stod brud för hon visade mig breda blommiga sidenband som suttit på kjolkanten när hon stod brud. Jag fick leka med de där banden.

F ramtill på kjolen satt en bit enklare tyg som doldes av förklädet och därunder hade hon stora lommor.

ACC. NR M. 8984:21.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Första söndagen de varit gifta skulle de gå i kyrkan i sin bruddräkt men utan kronan och de som hade skjutsar skulle stanna utanför köpingen och så skulle brudparet därifrån gå hand i hand hela stora vägen fram till kyrkan och visa sig för allt folk. Fönstren voro då fulla av folk. Min mor talade om att när de gingo upp till kyrkan så var det en flicka som svimmade som varit hade tyckt om min far.

De skulle sätta en spräckt träsko under sängen bröllopsnatten om de ville ha en flicka. Det har jag hört men sånt där som var litet ofint talade mor inte om för oss barn. Bröllopet varade en vecka och de sista dagarna bjöds de fattiga dit. 6 dagar minst varade bröllopet och till det slaktades en ko, kalv, svin. Alla gästerna som hade långt hem låg över i bröllopgården.